

Visie op vrijwilligerswerk binnen kerkelijk jeugdwerk

Inleiding

Vrijwilligers zijn fantastisch! Kijk maar om je heen: in een gemiddelde gemeente wordt voor meer dan 11 fte aan vrijwilligerswerk verzet; op één of twee betaalde krachten na wordt alles in de gemeente gedaan door mensen die zich vrijwillig inzetten. Dat is inderdaad fantastisch, zeg je misschien, maar sommigen stoppen ook weer snel. Het is moeilijk om vervolgens mensen te vinden die dat gat op kunnen vullen. Hoe vind je vrijwilligers en hoe houd je ze erbij? Binnen het jeugdwerk, van de kerkenraad tot de clubleiding, zijn dit bekende vragen. Hoe ga je nu om met zulke problemen?

Dit visiestuk is in veel opzichten een momentopname uit 2003. Het is voornamelijk bedoeld voor de mensen die binnen de gemeente het beleid ten aanzien van vrijwilligerswerk maken, en voor de mensen die leiding geven aan deze vrijwilligers. We willen het volgende bereiken:

'Bewustwording en mentaliteitsverandering waardoor beleid en uitvoering wordt afgestemd op basis van dit studiedocument. Vrijwilligers worden hierdoor meer uitgedaagd zich te verbinden aan taken die bij hen passen en die ze waar willen maken.'

Binnen een gemeente is er een grote variëteit aan vrijwilligerswerk. We richten ons op het vrijwilligerswerk in en rondom het kerkelijke jeugdwerk. Eerst bekijken we kort het vrijwilligerswerk binnen Nederland in het algemeen. Daarna kijken we naar ontwikkelingen binnen kerkelijk Nederland. Vanuit deze informatie willen we een visie formuleren op het vrijwilligerswerk binnen de gemeente en het jeugdwerk.

Vrijwilligerswerk in 't algemeen

De laatste jaren is vrijwilligerswerk veel in het nieuws. Er zijn veel initiatieven om vrijwilligerswerk te stimuleren en er wordt ook veel (wetenschappelijk) onderzoek naar gedaan. De 'vrijwilliger' zou veranderen. Naast de 'oude vrijwilliger' zou een 'nieuwe vrijwilliger' ontstaan: de 'zap'-vrijwilliger. De 'oude vrijwilliger' zette zich in vanuit een gevoel van verantwoordelijkheid en roeping, terwijl de 'nieuwe vrijwilliger' zich vooral afvraagt: 'Hoeveel bevrediging kan ik er voor mezelf uit halen?' Opvallend genoeg wordt dit niet bevestigd door de onderzoeken, integendeel.

Van de mensen in Nederland doet 25-30% vrijwilligerswerk. Dit percentage is al jaren redelijk stabiel. In vergelijking met andere landen is het vrij hoog. In tegenstelling met wat je in de kranten leest, zijn er ook geen schokkende structurele trends in vrijwilligersland. Wel zijn er maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed (kunnen) zijn op vrijwilligerswerk. Er treedt vergrijzing op. Het aandeel ouderen dat vrijwilligerswerk doet, wordt groter. Daarnaast treedt er ook ontgroening op. Het aantal vrijwilligers blijft constant, maar steeds minder jongeren doen vrijwilligerswerk. Daarnaast doen jongeren het vrijwilligerswerk korter dan ouderen.

Er zijn veranderingen in de maatschappij die invloed hebben op vrijwilligers en het beeld van mensen op vrijwilligerswerk. Een paar van deze veranderingen op een rijtje:

De mensen die lid blijven van een kerk, kiezen voor een flexibele benadering. Ze doen mee op het moment dat ze dat willen. Dat geldt voor de mate waarin, de sterkte, de richting en het tijdstip.

Veel gemeenten kampen met problemen op het gebied van vrijwilligerswerk, mede door deze veranderende houding van gemeenteleden. Dit leidt soms tot veel frustratie. Ook op het persoonlijke vlak zijn er veel vragen. Hoe moet je omgaan met roeping en motivatie? Hoe moet je omgaan met de werkdruk? Hoe krijg je nieuwe leiding voor het jeugdwerk, wie zou dat kunnen en willen?

Balancerend vrijwilligerswerk

Kent u een gemeente waar geen vrijwilligers zijn? Volgens mij bestaat die niet, temeer omdat het eigen is aan de gemeente om dienstbaar aan elkaar te zijn. Dit geweldige potentieel van de kerkelijke gemeenten, het vrijwilligerswerk, is tegelijk ook een zorgpunt. Om antwoord te kunnen geven op de al eerder genoemde vragen, hebben we een visie nodig, een visie op het vrijwilligerswerk en op het omgaan met vrijwilligers.

De kern van onze visie is dat bij het doen van vrijwilligerswerk het draait om het zoeken naar evenwicht. Een balans tussen een sterke morele motivatie voor het werk vanuit de opdracht en de behoefte om anderen te dienen en de mogelijkheden van jezelf, zonder jezelf daarbij voorbij te lopen. Je mag ook weten dat niet alles van jou afhangt. We leven in de wetenschap van de belofte. God is er bij. Het zoeken naar een goede balans tussen opdracht gestuurd willen dienen en leven vanuit de belofte is niet alleen een taak voor de individuele vrijwilligers, maar ook voor gemeenten die vrijwilligers werven en inzetten. Het vinden van een goede balans is de inzet.

Om onze visie concreet te maken en uit te werken, maken we gebruik van een beeld. Het beeld van Max de skatebiker: zo'n fiets met één wiel en twee van die skatewielletjes vooraan. Deze fiets doet zonder bestuurder niets, hij blijft waar hij is. Er is een **'krachtbron'** nodig om de fiets in beweging te zetten, om ergens te komen. En als je eenmaal plaats hebt genomen op het zadel, voel je dat het niet meevalt om je evenwicht te bewaren. Je hebt behoefte aan evenwicht, aan balans, misschien heb je wel behoefte aan een **'balansstok'**. Een stok om je evenwicht te bewaren zodat je niet omvalt naar links of naar rechts. En als je dan eenmaal zit, dan moet het **'voertuig'** nog in beweging komen, het wiel moet gaan rollen.

De krachtbron

Dit is een

de start van onze fietstocht met de titel 'vrijwilliger zijn'. Vanuit bepaalde motivatie wordt de fiets in gang gezet door de fietser, de krachtbron. Wanneer iemand vrijwilliger wordt in de gemeente, zal hij een bepaalde 'drive' hiervoor hebben. Deze motivatie kan heel verschillend zijn, maar is wel bepalend voor het vervolg van de fietstocht. Hoe lang houd je het vol? Hoe hard fiets je? Geniet je van de tocht? Maar zonder motivatie wordt er überhaupt niet gestart.

- Vrijwilligerswerk is altijd gemotiveerd.

Vrijwilligerswerk is een vrijwillige keuze. Maar geen vrijblijvende keuze. Je keuze voor vrijwilligerswerk vanuit een motivatie heeft consequenties: in je houding naar andere vrijwilligers en naar de doelgroep waar je mee werkt. Het heeft ook gevolgen voor het beleid en de faciliteiten.

De kern van het vrijwilligerswerk in de gemeente is dat het altijd een ander of 'de Ander' op het oog heeft. Het kan nooit alleen maar gericht zijn op een bepaalde taak of actie, maar moet altijd een relatie op het oog hebben. Dit is eigen aan het gemeente zijn, aan de gemeenschap van het lichaam van Christus. Dit geldt voor de leiding bij het bedenken van een leuk clubprogramma, maar ook voor de jeugdouderling die vacatures moet vervullen.

- Vrijwilligerswerk is altijd gericht op relatie.

Balans

Zowel bij de start, de motivatie als ook tijdens de fietstocht is balans wezenlijk: het evenwicht tussen 'vitale waarden' (ik moet het leuk vinden) en 'morele waarden' (ik voel me verantwoordelijk). Door de ontwikkelingen ontstaat er vaak een eenzijdige visie op vrijwilligerswerk. We zouden moeten aansluiten bij wensen en verlangens van vrijwilligers, waarbij dan de verantwoordelijkheid voor de gemeente vergeten wordt. Zo raken we uit balans. Net zo goed raken we uit balans als we alleen inzetten op verantwoordelijkheid en plicht en hiermee tekort doen aan verwachtingen en mogelijkheden van vrijwilligers.

- Vrijwilligerswerk stoelt op zowel vitale als morele waarden.

Voertuig

kan

De fiets en vooral het wiel is het eigenlijke vrijwilligerswerk. Hiermee komen we vooruit, kunnen we een fietstocht maken. Om het vrijwilligerswerk in beweging te zetten en te houden, is het wel belangrijk dat het wiel rond is, dat het rijden. Daarvoor gebruiken we drie aspecten die het vrijwilligerswerk goed in beweging kunnen houden. Dit zijn de drie spaken die het wiel in de goede vorm houden, zodat het kan blijven rollen. Deze drie spaken van het wiel 'vrijwilligerswerk' zeggen onze visie uit op de individuele vrijwilliger, maar ook voor het vrijwilligerswerk in de totale gemeente. Hiermee zeggen we iets over de motivatie om vrijwilligerswerk te doen, maar juist ook over het vrijwilliger blijven en over beleidsmatige keuzen die nodig zijn voor 'balancerend vrijwilligerswerk'.

- Vrijwilligerswerk vraagt om een balans tussen opdracht, dienen en belofte.

Opdracht

Het is een geweldig voorrecht om door God ingeschakeld te worden bij werken in Zijn wijngaard. Temeer daar Hij ons ook gaven, kwaliteiten geeft om onze opdracht goed uit te kunnen voeren. Dit is geen vrijblijvendheid, we mogen onze kwaliteiten en vaardigheden voor onszelf houden. Zeker niet als lid van het lichaam van Christus, zijn aan elkaar gegeven om elkaar tot hand en voet te zijn. We hebben elkaar, ieder op zijn of haar wijze, nodig om het lichaam goed te functioneren. Als leden van dat lichaam zich niet inzetten, functioneert het niet meer zoals het zou moeten. Dus het wel of niet doen van vrijwilligerswerk is niet alleen een keus van jezelf maar heeft ook gevolgen voor de gemeente en voor andere leden van die gemeente.

Vanzelfsprekend moet jouw inzet voor de gemeente wel passen bij jouw gaven. Daarom moet er gezocht worden naar de kwaliteiten die ieder persoonlijk heeft. Maar dit vraagt ook

om bewustwording bij de werving van nieuwe mensen. Wat voor kwaliteiten heb je nodig voor kinderclub? Wie vraag je voor het beheer van de ruimte en de materialen die nodig zijn?

De opdracht die we hebben gekregen, vraagt ook om commitment, zowel naar de kinderen, tieners en jongeren als ook naar je medeleiding.

De opdracht om gezamenlijk het lichaam te laten functioneren, ligt er niet alleen voor de gemeente, deze ligt er ook voor een team van leidinggevenden, kinderwerkers, tienerwerkers... etc. Wees elkaar tot steun, geef de kwaliteiten die er zijn de ruimte zodat je elkaar kunt aanvullen. Dat vraagt ook om wederzijdse waardering en bemoediging. Hier ligt ook een belangrijke opdracht om waardering uit te spreken naar elkaar en dankbaar te zijn voor de ander die je gegeven wordt.

De valkuil bij teveel nadruk op de opdracht is het vergeten van je doelgroep. Verlies je niet in het alleen kijken naar de taak, maar blijf dienstbaar aan je doelgroep. Vergeet niet te rusten op de belofte, want anders wordt het een eenzame en zware strijd.

Met het oog op je doelgroep ben je het aan hen, maar ook aan onze Zender, verplicht om kwaliteit te bieden. Zoeken naar kwaliteit, streven naar deskundigheid is een noodzaak om onze opdracht serieus te nemen. Hierbij mogen vrijwilligers ook gestimuleerd worden om het beste te geven en om te groeien in hun taak. Coaching is daarom nodig om te stimuleren tot, maar ook als toetsing van kwaliteit.

- Vrijwilligerswerk is werk maken van elkaars kwaliteiten.

Dienen

In navolging van de grote Vrijwilliger mogen wij dienstbaar zijn aan onze naaste. Om jezelf in het dienen weg te kunnen geven aan een ander, moet je wel eerst jezelf kennen en weten waar grenzen liggen. Grenzen van je kunnen maar ook van je kwaliteiten. Dienen is elkaar ook helpen bij het bewaken van die persoonlijke grenzen. Dienen is nooit volledige zelfopoffering vanuit de verplichting om iets te zijn of iets te verdienen. Telkens weer ben je dienstbaar aan de Ander of de ander met het oog op jouw relatie met hem of haar. Dienen vraagt niet dat je jezelf verliest in de ander.

Gaven zijn er om het dienen nog mooier te laten zijn. Kwaliteit en dienstbaarheid gaan ten volle functioneren als vrijwilligers hun gaven goed kunnen inzetten. Het goed inzetten van gaven heeft alles te maken met goede randvoorwaarden en het juiste klimaat. Als beleidsmaker heb je de verantwoordelijkheid om het juiste klimaat en goede randvoorwaarden te faciliteren. Hierbij blijft de persoon het uitgangspunt: welke vrijwilliger past bij welke taak en doelgroep, wie is en wat wil de vrijwilliger? En het opvullen van een vacature is geen eindpunt ('het is gelukt'), maar startpunt: nu begint het pas echt, namelijk coaching. Vanzelfsprekend zijn de taakhoud, doelstelling, voorwaarden en relaties helder en die worden ook gecommuniceerd.

Dienen heeft verschillende vormen: daden, houding en woorden. Waardering uitspreken, belangstelling tonen, complimenten geven, het komt allemaal voort uit het dienen van elkaar. Het gevolg van elkaar dienen, is vaak relatie, het is eigenlijk een test van dienen. In dienen gaat het altijd om de relatie, je dient namelijk nooit een club-uur of een organisatiestructuur of je programma. Je stelt de kinderen, tieners en jongeren voorop en daarbij maak je gebruik van die andere zaken. Dienen gaat om relatie, en relatie vragen om structurele nabijheid, om elkaar leren kennen en waarderen. Daarom vraagt het dienen vanuit een relatie om commitment voor een langere periode. Een aantal jaar investeren in de relatie, waarbij je de ander voorop plaatst, zonder jezelf hierin te verliezen.

- Vrijwilligerswerk is dienstbaar zijn aan de ander zonder jezelf te verliezen.

Belofte

De gemeente is er niet voor niets. De Here God weet dat we niet alleen kunnen geloven. Hij heeft ons elkaar gegeven zodat we elkaar kunnen helpen in het leven met de Here Jezus en om samen jongeren met dat leven bekend te maken. Als jij je kwaliteiten inzet met het oog op jouw relatie met God en de ander, zul je de zegen ontvangen. Door samenwerking, inzet van kwaliteiten en gericht zijn op elkaar en de doelgroep binnen een team kun je tot zegen zijn. Elkaar tot zegen zijn vraagt om een bepaalde houding. Deze houding wordt gekenmerkt door onder andere: oog hebben voor de ander, openheid, interesse, meeleven, tot steun zijn en bemoediging. Wanneer we deze houding in het vrijwilligerswerk gebruiken ten dienste van onze mede-gemeenteleden, zullen we in de gemeente de zegen ervaren.

Met de belofte kunnen we ook voorkomen dat we krampachtig vervallen in dienstbaarheid vanuit de opdracht. Wij mogen weten van Gods belofte. Hij zal het 'volmaken', het hangt niet van ons af. Dat betekent geen passiviteit, maar wel vertrouwen en rust in ons vrijwilligerswerk

Belofte is ook de ervaring dat je zult groeien, dat je ervaren wordt en leert genieten van alles wat God door jou heen wil uitwerken. Telkens weer ontdekken hoe mooi en leuk het is om met een groep kinderen of tieners op te trekken en je hierin gezegend te weten. Hierin zien we de belofte van de gemeenschap die we mogen ervaren als gemeente. Het met elkaar op reis gaan en ontdekken van de goede dingen van het leven die God wil geven.

- Vrijwilligerswerk is leven vanuit de belofte dat je tot zegen zult zijn en gezegend wordt.